Vahtsõaastakuu 26. päiv 2010
Nummõr 2 (198)
Leht mass erälde ostõn 5 kruuni

UMA LEHT

VANA VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Mustingu Ove tege filme päämidselt Põlva kandin

Kae lk 2

Uma Pido juhtõ konkurss olĺ kõvõmb ku juuratiidüskunda

Kae lk 3

Ruitlanõ märgotas, kuis lämmind saia

Kae lk 4

Internet vii müüjä-ostja kokko

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Mõnistõ kandist peri Vilbergi Argo (32) om tennü Ilmavõrku (Internetti) säändse kodolehe, kon talopidäjä saava umma ja hääd talokraami pakku, ostja saava jäl lihtsä kaardi perrä kraami är otsma minnä.

Saru Jaanimäel kasunu Argo pidä väke täüs kõnnõ teemal, mille poodikraami süümine inemisele halv om. Kõik taa GMO värk, kaĥoligu söögivärvi, naatriumglutamaat (E621), miä härgütäs inemist kartolikrõpsõ vai vorstikõisi nii kavva hindäle sisse ajama ku pakk tühi. Suuri puutõ vannus tä kah: masva talomehele sandikopkit ja möövä talokraami mitmõkõrdsõ hinnaga.

Nii tulĺgi täl mõtõ viiä talomehe ja puhta talosöögi tahtja Ilmavõrgun kokko: suurõ söögitehassõ saa-i söögile halva kraami mano panda ja poodi jäävä kah pikä nõnaga. Võitva talomehe ja süüjä.

Argo om «itimiis», arvudi-aśatundja. Tuuperäst om timä veetü, Tarto ülikooli IT-tudõngidõ abiga valmis tettü kodoleht www.elavtoit.com esieräline, a samal aol lihtsä.

Tuu olõ-i veebipuut, mink kaudu süük kodo telli. Ostja saa teedüst, kiä midä pakk ja konkotsil. Kõlistas/kirotas ette vai lätt kõrraga paiga pääle kraami ostma. Saa ka kuuluta, et tahtnu osta võrgutävve sibulit vai joulus kodojänese. Tuu, kellel nõvvõtut kraami pakku om, kõlistas ja omgi kaup kuun.

Argol om plaan haaki kodolehe külge ka Lõuna-Eesti söögivõrgustigu võrgupuut, mille abiga saa pia telli hindäle maasüük pakiga postikappi. No tuud saava tetä muidoki liinainemise.

A ostja ommaki päämidselt suurist liinust, Võromaa inemiisil omma hindäl maal sõbra, suguladsõ ja tutva, kelle käest söögikraami tuvvas. «Võromaal käü ka sääne vahetaminõ: imä kuda kinda-kampsi ja tuu iist kündäs põld üles,» tiid Argo.

Parhilla käü taad kodolehte kaeman sadakund inemist päävän. «Olõssi vaia inämb talokraami pakjit, sis tulõ ka inämb ostjit mano,» märk Argo. Müüjäle om aastamass sada kruuni, selle et Argo tege kodolehte kõgõ parõmbas.

Müügis või pakku kõkkõ, miä om talost saad: piim, liha, juust, muna, maŕa, moosi, mahl, juurvili, leib, mesi jne. Argo talomiihi käest mahe-papõrd ei küsü: «Müüjä kõnõlõs esi ostjalõ, kuis tä umma kraami kasvatas ja ostja sis otsustas, kas taht osta vaia ei,» seletäs tä. «Mõni talonik pand iks väetüst kah, tõsõ jaos om peris «õigõ» õnnõ laudasitt.»

Argo jaos om kõgõ taa aśatamisõ man päämine, et talokraami himostaja talonigõga sõbras saasi. Kodoleht elavtoit.com olnu tuu sõprusõ härgütäjä.

«No olõ-i tuu kodoleht viil väega avitanu midägi müvvä, a las taa teedüs sääl ripus, egä taa leibä ei küsü!» ütles Oravalähküdse Oro külä Margusõ talo nuurperemiis Landu Liivar (18). Timä talo pakk lambalihha ja tuust tettüt šaslõkki ni kardokit. «Kasvatami lambit hindä jaos, a ku kiäki taht, saa mi käest lambalihha. Marinaadi seen šašlõkilihha tahetas suvõl kah peris häste, lastas nii paarikümne kilo kaupa valmis tetä,» kõnõlõs tä.

Palĺo Margusõ talol parhilla lambit om, mõista-i Liivar üteldä. Minevä keväjä loeti näid kokko 150, a vahepäälitsel aol omma nä hinnäst umajago mano tennü ja tõsõst otsast om lambit iks är süüd kah.

Haanimaa Trolla külä Jõeniidu puhkõmaja pernaanõ Mängli Ester üteĺ, et kodoleht elavtoit.com om tälle silmä jäänü ja sinnä võinu külh hindä talokraami kotsilõ teedüst panda. Olõ-i õnnõ viil jõudnu taad asja ette võtta.

Mängli Ester kasvatas kitsi, timä käest saa kitsõpiimä ja kitsõjuustu. «Vahepääl sai kõvva laatu pääl käütüs, egä puulpäävä piaaigu, tuust aost om hulga kitsõpiimä küsüjit jäänü,» seletäs tä. «A ei jõvva niimuudu kävvü, ku koton om kõikaig tuutminõ takan.»

Hartsmäe talo pernaanõ, leevämeistri Saarõ Helgi ütles, et timäl olõ-i sändse võrguküle vasta huvvi. «Mullõ avitas tuust, ku ma inemiisiga kokko saa, ma olõ-i Interneti-inemine,» seletäs tä ja om hindä sõnno perrä rahul tuuga, et teedüs timä leeväküdsämise-mõistmisõst liigus suust-suuhtõ.

Vilbergi Argo jutu perrä om hää aśa man üts murõ kah: talonigu pelgäse hirmsahe söögi- ja massuammõtnikkõ, julgu-i tuuperäst hindä kraami Ilmavõrgun kittä.

«Põhiasi om tuu, et koton tapõdu eläjä lihha tohe-i müvvä,» om Argo pahanu. «Samal aol palĺo inemise tapva koton puhtambalt ku lihatüüstüisin! A ammõtnigu sundva meid süümä mürgütedüt süüki! Lõpus saa inemiisil hing täüs!»

Tä soovitas kavalust: panda reklaam, et müü lambit lihasnahas, a elävä lamba pilt om man ja edesi lätt asi nii, nigu müüjä ja ostja umavaihel kaubalõ saava...

«Olõ peris palĺu laatu pääl ostman käünü, talu möövä iks väega hääd kraami,» kitt Krabilt peri Kikka Reelika (36), kiä eläs Keilan. Tä arvas, et kaenu külh säändse kodolehe päält perrä, määnest talosüüki pakutas ja ku sõit Võromaa-Keila vaihel plaanin om, sis lännü perrä kah.

Et väikutuutja saiva ilda aigu võidu «hapnõkapstasõan», sis and perrä ka Veterinaar- ja söögiammõt: 2010. aastagast piät õnnõ küländ väikut rahha masma, et koton tettü söögi müümises papõrd saia.

HARJU ÜLLE PILT
Ka Vilbergi Argo esi ost suurõ jao söögist talomiihi käest.

Elavtoit
WWW.ELAVTOIT.COM

Umma Pitto lätt ka tsiklimiihi kuur

Seo nädälivahe olĺ Kanepi kihlkunnan Varbusõ muusikamõisa aidan motomiihi laululaagri. Paiga pääl luud motomiihi kuur (30 lauljat) laulsõ tulõvadsõ Uma Pido laulõ, et keväjä pidol üten laulda.

Vahtsõt projektikuuri juht tsiklimehest koorijuht Lindali Kalev, kiä juhatas ka Haaslava miihikuuri, Kanepi segäkuuri ja Euruupa eestläisi kuuri.

Tsiklimiihi sõpruskunna kuur võtť kuulda Uma Pido kõrraldajit, kiä plaanva härgütä pido jaos luuma pere-, sõprus- ja kogokunnakuurõ. Laulõ naatas haŕotama suurõmban laululaagrin egä kuu lõpun. Punt koori vidäjit om laulõ opnu joba sügüsest pääle üten Haaslava miihikooriga.

Ku olõt tsikli- ja laulumiis ja tahat viil kampa lüvvä, saat teedüst Lindali Kalevi käest tel 504 0526 vai kalev.lindal@varbuse.ee.

UL

Koori «Naasõ nurmõst» lauluproovi

Uma Pido jaos kokko pant koori «Naasõ nurmõst» proovi tulõval kuul: iispäävä, **8. radokuu päävä**l kell **19** Võrol Kandlõ kultuurimajan, tõsõpäävä, **9. radokuu päävä**l kell **18** Põlva kultuurikeskusõn.

Miihikuur «Mehe mõtsast» jätt radokuu proovi vaihelõ.

UMA PIDO KÕRRALDAJA

Tennüspäävä kõnõlimi latsiga võro keelen

Sõmmõrpalo latsiaian om joba viis aastakka peetü rahvakallendrist peri tennüspäivä (tõnisõpäiv) ja kõnõldu latsiga tuul päävä võro keelen.

Ka seo kuu 18. päävä olĺ latsiaian väiku «laudakõnõ», kon seen hopõn, lammas, tsiga ja tõsõ kodoeläjä.

Latsõ lauli regilaulu, seivä koorõga kardokit ja võti mõõtu, kes om kõgõ osavamb.

KASE AILI, latsiaiaoppaja

KASE AILI PILT
Sõmmõrpalo latsiaia latsõ tennüspäävä.

Kündlepäävä-mõtsaretk Karulan

Kats päivä inne kündlepäivä, pühäpäävä, 31. vahtsõaastakuul kõrraldasõ RMK, Keskkunnaammõt ja MTÜ Maavillanõ Karula rahvuspargi keskusõn Ähijärvel kündlepäävä-retke.

Käüdäs mõtsan luudusõ- ja ilmamärke otsman ja kaeman. Et pia om tulõman ka pudropäiv (vastlõpäiv), sis keedetäs suurmaputru ja juvvas naisipunatsäid. Kõnõldas vannust kündlepäävä kombist ja meisterdedäs ütenkuun kündlit.

Kündlepäivä meelen pidämä oodõtas kõiki huviliidsi ja määnestki rahha tuu iist ei küstä. Tulla või terve perrega, üten võinu võtta suusa, kelgu vai käümise kepi.

Kõrraldaja pallõsõ hindä tulõkist ette teedä anda karula.teabepunkt@rmk.ee, tel 782 8350 vai 5304 3504.

UL

Katõsa näütemängu, poolõ võro keelen

Viitinä mehe Pähnä Raimondi kirotõdu näütemängõ raamadu «Katõsa näütemängu» edimäne näütämine olĺ puulpäävä, 23. vahtsõaastakuul (Raimondi 76. sünnüpäiv) Viitinä mõisamajan.

«Ma olõ elupõlinõ võru miis, võru kiil om mullõ umanõ ja armas. Kiroda aśust, minkast ma arvu saa. Kõik tan kaasi vaihel om elust võet, a veidikese om ka umalt puult manu pant. Ma olõ tahtnu niimuudu kirota, et näid olõs lava pääle säädi hää ja et nä kõlbasi maal mängmises,» üteĺ autor.

Pähnä Raimondi näütemängõga omma rahva ette astnu Rõugõ ja Viitinä tiatritegijä. «Pööräst unõnäko» omma rõugõlasõ mängnü umakandi rahvalõ ni andnu muialpuul küläisetendüisi. Laembalt tunnõt om ka «Pööripäev», minka om koguni Võrun ülevaatusõl käüt.

Seokõrd sai nätä juppi naĺatüküst «Kõrged külalised» Surju rahvamaja näütetsõõri ettekandõn.

Näütemänguraamadu vällätulõgi iist kanď huult Pähnä Raimondi tütär Kostabi Ingrid. Raamadu kirästť OÜ Piip Taĺnast. Kaasõpildi pääl om Pähnä Raimondi projekti perrä ehitet Viitinä laululava, kaasõ veere pääl rahvarõivavüü. Säändse vüü omma koedu Pähnä Raimondi vällämõtõldu ja tettü massinaga. Langu värvmine ja vüüle viimädse vurhvi andminõ om Raimondi naasõ Elfriede hoolõs.

VALPRI LIINA

MÄRGOTUS

Kõva värk!

Tuu, et Uma Pido katõ noorõ juhi kotussidõ pääle olĺ nii palĺo tahtjit, nigu Tarto ülikooli kõgõ popimbidõ aladõ pääle, olĺ paras üllätüs. Ja nigu tuud konkurssi päält kaenu inemise ütli, olli pia kõik kandidaadi sändse, kedä olõssi võinu pito juhtma panda: truksa olõgi ja hää helüga võro keele mõistja noorõ inemise.

Midä tuu tähendäs: ütelt puult tuud, et Uma Pido om nuuri jaos väkev ettevõtminõ. Et tahetas saia tuud pito juhtma. Tõsõlt puult om kimmäs, et võro kiil ja kultuur olõ-i õnnõ vanno inemiisi uma. Tuu om sammamuudu ka nuuri inemiisi uma, kiä taha-i ummi juuri är unõhta.

Tuu kõgõ peräst arva, et vana Võromaa nuurilõ võinu inämb umkandi keelest, kultuurist ja kombist kõnõlda. Tuud saava tetä keelemõistja vanavanõmba, a ka kuul. Tuu ei tähendä, et om õnnõ üts võro keele tunnikõnõ ja kõik. Saa tetä joulus vai imäpääväs võrokeelidse näütemängu, kõnõlda võrokeelitsist kotussõ- ja perekunnanimmist, laulda võrokeelitsit laulõ ja viil palĺo muud. Nii om ka koolil uma nägo ja tuu om üts kimmäs asi, miä ütte kuuli alalõ hoit.

HARJU ÜLLE, päätoimõndaja

UMA LEHT

Telmisenummõr 00917
Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro
E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja: Ülle Harju 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hot.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF
Trükjä: AS Võru Täht

Lehe välläandmist tugõva:
Riiklinõ programm «Lõunaeesti kiil ja kultuur» ja
EESTI KULTUURKAPITAL

Uma Leht Internetin: www.umaleht.ee

Paprõlehe-kujolist Umma Lehte saa lukõ ka Internetist www.netiajakiri.ee päält! netiajakiri

Võro keele ja kultuuri tugõmisõs tetäs kultuuriministeeriumin vahtsõt programmi

Kiilt ja põlist tarkust tulõ hoita

Võrokõisi uma keele ja kultuuri tugõmisõs tetäs parhilla Kultuuriministeeriumin vahtsõt programmi. Tuu tähendäs, et ministeerium tugõ võro kultuuri tegemiisi aastil 2010–2013. Timahava plaan ministeerium anda tuujaos puultõist miljonni kruuni.

Vahtsõnõ programm jakkas mineväaasta läbi saanu programmi «Lõunaeesti kiil ja kultuur» tegemiisi. Tuu aviť rahaga õigõ hulga võro kultuuri edesiminekis tarvilikkõ ettevõtmiisi. Ütest ku tõsõst piäsi inämbüs vana Võromaa inemiisi olõma ossa saanu. Ka Uma Leht tulõ joba kümnendät aastat vällä teno programmi rahatoelõ.

Võrokeelidse tele- ja raadiosaatõ, võrokeeline tiatritegemine, Uma Pido, võrokeelidse raamadu ja helüplaadi – neo kõik omma saanu tukõ. Viil võinu nimmada latsilõ võro keele, koduluu ja perimüsmuusika oppust, võrokeelitsit multikit. Internetti om pant Võromaa perimüse kogosid. Kõik neo ettevõtmisõ omma avitanu võrokõisil inämb umma kiilt kullõlda ja kõnõlda, tunda ütist tunnõt, et olõmi võrokõsõ ummi edevanõmbidõ vanal Võromaal. Seo kotussõ pääl tulõ üteldä tenosõna ka Eesti rahva muusõumilõ ja Suurõtiammõtilõ, et täämbädses omma nii vana Võromaa ku ka kihlkunnapiiri siltega är märgidü.

EICHENBAUMI KÜLLI, programmi üts vidäjä

Hää, et Kultuuriministeerium pidä tähtsäs tukõ esieräliidsi, uma keele ja kombidõga Eesti kantõ: Võro-, Mulgi-, Seto-, Kihnumaad ja tõisi.

Ku inne olĺ Lõuna-Eesti jaos programm ja eräle viil Setomaa uma, sis seost aastast naatas mulgi, seto ja võro kultuuri tegemiisi eräle tugõma: egäl näist omma esimuudu edesiminegi plaani.

Ministeerium kutsõ minevä aasta lõpun kokko 15 inemisega tüürühmä Vana Võromaa programmi tegemises. Tuu tahetas valmis saia joba seo kuu lõpus.

Miä tuu programmi kokkopandminõ sis tähendäs? Esihindäst om seo kokkolepmine, määndsit suurõmbit tegemiisi om nelä aasta joosul vaia är tetä, et võrokõisi kiil ja tuuga köödet olõminõ lännü iks ülesmäke. Tuu man omma tähtsä vana Võromaa tegüside inemiisi mõttõ ja plaani, selle et kiäki tõnõ kostki muialt ei tulõ võrokõisi asju ajama. Kõgõ parõmbalõ tiiämi iks esi, kohepoolõ ja kuimuudu vaia minnä om.

Seo kuu keskpaigan Karilatsin olnu võrokõisi tsõõriklaud olĺgi kotus programmi arotamisõs ja laembas läbikõnõlõmisõs. Kuun olnu inämb ku 30 umavalitsus- ja kultuurijuhti – Mõnistõst Moosteni ja Karulast Räpinäni – arvsi, et vana Võromaa katsa kihlkunna inemiisi hindätiidmine ja uma kiil omma kimmäs põĥas, mille pääl elo ja olõminõ tan sais.

Tsõõriklavvalt jäi kõlama mõtõ, et ütidse kokkoleppe päälkiri piäs olõma Vana Võromaa keele ja kultuuri programm. Kiil om võrokõisi jaos niivõrra tähtsä. Tuuperäst saava iks edesi tukõ võrokeeline leht, raadiosaatõ, telesaatõ, aokirä. Koolin piässi inämb kõnõlõma umast keelest, kotusõperimüsest ja kombist. Tulõ löüdä oppajit, kiä seod tiidmist süämega tahtva latsilõ edesi anda. Tarviligu omma ka säändse uurmisõtüü, miä vahtsõ tiidmise andva vai muusõumikogodõst vana tarkusõ inemiisile tagasi toova. Tukõ tulõ võrokeelist loomingut, nii näütemänge, raamatidõ, muusika ku filme tegemist.

Tuugi om väegä tähtsä, et mi kandi põlinõ meistrimiis andnu uma tiidmise üten võrokeelidse sõnavaraga edesi noorõmbilõ. Ku tetäs opipäivi, tüütarri vai kursuisi, sis opatas põlist tiidmist, mitte kostki vällämaa opireisi päält tuudut tarkust. Uma tarkusõ opmisõs om ilda sis, ku olõ-i inämb, kink käest küssü vai oppi.

Ku sul, hää võrokõnõ, om mõttit, kuis saanu midägi tuu kõgõ hääs är tetä, sis võinu kõgõpäält uma kodokandi rahvaga asja arota ja sis edesi kuun mõnõ seltsiga plaani pitä, kuis tuu asi tettüs saanu.

Küländ tähtsä om suurõmbidõ ettevõtmiisi man sälä vai pää kokko panda. Tuu om jo sama asi mis talgidõga mõnõ tüü ärtegemine. Näütüses ku mi taha, et vana Võromaa käsitüü vai süük olnu kavvõmbalgi nõvvõt kaup, sis piät meistri kampa lüümä ja maahamüümise aśatundja kah manu võetama.

Ku vana Võromaa elol ja olõmisõl om uma nägo ja sisu, sis jääs ka nuuril kimmämb köödüs kodukotusõga. Et tan katsan kihlkunnan eläs ka edespiten põlitsit võrokõisi uma keele ja mõistmiisiga.

Mustingu Ove: olõ maaga kässist ja jalust köödetü

Minevä nätäl olĺ filmi- ja telerežissööril Mustingu Ovel (32) kõvva juuskmist: mitmõl puul Eestin näüdäś tä umma vahtsõt filmi, päält tuu andsõ vahtsõ plaadi tutvastegemise kontsõrtõ ansambli Winny Puhh, koh Ove mäng ja laul.

Püüdse tä minevä riidi Põlva kultuurikeskusõ püüne päält kinni, kon tä joba hummogust pääle õdagudsõs kontsõrdis lavva üles säädse.

Põlvah ei olõ umma televisiooni ega filmistuudiot. Kuis tulĺ ütel Põlva poisil mõtõ minnä režissööris opma?

Esä olĺ süüdü. Esä olĺ noorõn amatöörfilmitegijä ja kaamõra olĺ koton kõik aig olõman, nii palĺo ku ma mäletä. Naabripoisi Nõmme Indrekuga teimi egäsugutsit sketse ja asju. Ma olli vast 10 vai 11 aastat vana, ku kaamõraga edimäst kõrda nalĺa teimi. Läbi satelliidi sai egäsugutsit filme kaetus ja säält tuu pisiläne külge tulĺgi.

A jo ma tuuperäst kah liina lätsi, et esä kässe palĺo tüüd tetä.

Midä režissööritüü tähendäs? Midä täpsehe tegemä piät?

Tuud om maru rassõ seletä. Inglasõ ütlese, et režissöör om miis, kel om määnegi nägemüs. Tuu om ammõt, midä sa piät terve eloaig opma. Ku kõnõlda filmist, sis režissöör piät tiidmä, kuis näütlejidega, kuis inemiisiga läbi kävvü, piät tiidmä egäst valdkunnast midägi. Taal tüül om palĺo külgi. Om filmitegijit, kiä mõist näütlejidega häste tüüd tetä, om noid, kes kaamõra vai valgusõga, egälütel omma uma tugõvamba ja nõrgõmba küle.

Kas tuu om rassõ tüü?

Ma arva, et taa om väega rassõ tüü. Taa om muidogi mooduammõt, kõik koolin tahtva oppi režissööris, selle et tunnus, et tuu om õnnõ verrev vaip ja ilosa naasõ ja suurõ jahi mere pääl ja tiiä ei, mis kõik viil.

Tegeligult om taa üts rassõ tüü. Tuud verevät vaipa ja muud ilosat om väega veidü.

Paistus, et sa tiit suurõlt jaolt õnnõ tuud, mis miildüs. Raha peräst väega kommertsi ei tii. Vai õks tiit?

Kos ma tuust päse... Elämä piät ja tulõ egäsugust tüüd tetä.

Loomuligult om mul vidänü, et ma saa valli vai ma olõ tuu riski hindäle võtnu, et ku mullõ sukugi ei miildü, sis ma ei võta tuud tüüd vasta. A ku raha om otsan, sis tiit tuud tüüd kah, mille iist mastas, midägi tetä ei olõ. Süvvä om jo vaia.

Sul sai valmis vahtsõnõ film «Kallis sõber, sind austan». Sääl omma kuigi tõistmuudu näütlejä, ku hariligõn filmen. Mille sa es võta Tõnu Karku ja Guido Kangurit pääossi mängmä?

Algusõn tahtsõ paari peris kuulsat miist mängmä võtta. A sis mul kaamõramiis paksõ mitmit inemiisi vällä ja ku mul jäi silm Tagamõtsa Tarmo ja Pehu Jaani pääle pidämä, sis paistu, et nimä omma õigõ. Seo om nigu õks *casting*'idega (näütlejide vällävalimisõga), et kuigi teküs tuu õigõ asi. Ei tiiä esiki, kuis.

Pehk om geenius. Ma olli võttõplatsi pääl ja mul olĺ suu ammulõ pään, mitu kõrda ma mõtli, et kurat, Jaan ei olõ jo sääne. No tä ei olõ sääne moĺo noh. Tä mõistsõ mängi nii häste, ja mille tä mäng om nii hää, et tä ei püvvä kedägi tetä, a om loomulik. Täl om väega tukõv terävüs ja sisemine tarkus.

A Võro liinatiatri näütlejidega olõt rahul?

Ku rehkendä tuuga, et meil olĺ väega veidü proovi-aigu, sis ma jäi väega rahulõ. Et olla kõgõga sada protsõnti rahul, sis olõs mi pidänü saama õks väega palĺo pruuvi tetä. Nä improvisiirsevä väega häste.

Kas filmi om täämbädsen Eestin rassõ tetä? Näütüses täüspikkä filmi.

Tuu filmi tegemine om sääne asi, et ma olõ hindä käest küsünü, et ei tiiä, kas ma piä arsti mano minemä vai. Taa üts hindäpiitsutaminõ om. Sa piät tegemä tüüd, mille iist rahha ei saa, ainumanõ rõõm om tuu, ku istut saalin ja inemise õigõ kotussõ pääl naardva vai ikva. Ja ku tuu om käen, sis tuu omgi asi, mille nimel tasus tetä. A kõik, mis om inne, om üts suur valu.

Seo vahtsõ filmi jaos küsset eski keskkunnaammõdi lupa Meenikunnu samblõsuun filmmise jaos. Kas säänest aśaajamist om filmitegemise man palĺo?

Sääl om noid väikeisi asjo nii palĺo ja tuuperäst olõ ma ka mõtõlnu, et tii innemb säändsit asju, mis mullõ väega miildüse ja küländ harva. Parõmb om harva tetä ja palĺo hinnäst sinnä sisse panda.

Sinno iks kisk määnegi vägi Põlva kanti: «Vanamiihi paradiis», eski «Piiglipõrmandu» ja «Vanamuti» video omma sul säälmail tettü.

Nigu üteldäs, latsõpõlv om sukka elo lõpuni egäl puul üten. Ma olõ Võron sündünü ja väikun elli vanaimä-vanaesäga Sõmmõrpalon. Ku ma olli viis vai kuus aastat vana, tullimi siiä Kiuma küllä. Ja sis ma elli aasta uma kadonu vanaesäga katõkõistõ kesk mõtsu. Imä-esä olli turu pääl, tüüd olĺ vaia tetä.

Ülikooliaig kah, kos mul tuu raha sääl Taĺnan võtta olĺ. Õks tullit maalõ, visksit sitta ja sait jälleki määndsegi kopka esä käest. Tollõn mõttõn olõ maaga kässist ja jalust köödetü ja loomuligult inemine kõnõlõs tuust, mis tä ümbre om.

Ku esäkodo Kiuma küllä saat, midä sääl kimmähe tiit?

Viimätsel aol om tollõn mõttõn häste, et kuna ma olõ uma elo pääl, sis ma tulõ kodo nigu küllä. Ma väega tan tüüd ei tii. Ku ma kodo tulõ, sis ma proovi ruttu kalalõ minnä. Mul om tuu suur kalahaigus, omgi, et kas Lämmäjärve vai Peipsi pääle om vaia velega kuun kalalõ minnä.

Kas Põlvast peri inemise Taĺnan kuun kah käävä?

Säänest klubilist käümist ei olõ. A nuu sõbra vai bändikaaslasõ, noidõga õks trehvät. A ku om joba uma tüü ja latsõ omma takan, sis üts asi om tuu, et ei olõ aigu ja tõõnõ asi om tuu, et tahat esi uma perrega olla.

Kuis su perrele Põlva kant miildüs?

No mille näile es pidänü miildümä. Naanõ om mul siistsamast Põlvast peri ja lats om sündünü liinan, poiskõnõ om nelä aastanõ ja no iks näile maal miildüs.

Sa väega vabandit, et olõt võro keele är unõhtanu. Ummõtõ kõnõlõt nigu vana miis. Kellega ja ku palĺo sa egä päiv võro kiilt kõnõlõt?

Ku ma kodo tulõ vai saa uma bändisõpruga kokko, sis mi õks umavahel kõnõlõmi. Meile tege tuu hindäle nalĺa ja om hää tõistmuudu kõnõlda, ku tõsõ liinan ei saa midägi arvo.

Vai ku mul omma liinast sõbra maalõ küllä tulnu, sis nuu ei saa kah midägi arvo, vahel om juhtunu, et küsüse, mis su imä vai esä üteĺ nüüt, kas midägi lätś võlssi vai?

Winny Puhh tege kõvva mürglit, jäiäs ilma pükseldä kaamõra ette, vannu muttõ sõimatas, midä su Põlva sugulasõ sändsest aśast arvasõ?

Ei noh, mis näil iks, ega nä hääd ei arva midägi. Õks liinan omma poisi lännü ullis är ja liin om nä är tsurknu ja... Nii nuu jutu käävä.

Ku mõtlõt Põlva kandi pääle, kas om määnegi asi, mis om süäme pääl, mis tulnu är tetä vai tõistmuudu tetä?

Hallõ om tuust, et elo om sääne, et kõik tahtva liina är minnä ja... Olõs mul... Ma olõ kah pidänü plaani, et kunagi iks liinast vällä kolli, ma ei tiiä, kas ma Põlvahe tagasi tulõ, a ega sääl kivve pääl midägi tetä joht ei olõ. Tuu om suht tühi elo, mis sääl om.

Küsse **RAHMANI JAN**

RAHMANI JANI PILT

Mustingu Ove.

Pikk samm Uma Pido poolõ

Tuust, kuis minevä kolmapäävä Põlvan keväjädsele Umalõ Pidolõ koolilatsi seest kats pidojuhti vällä valiti, kand ette RAHMANI JAN.

Eelmidsist päivist kikkasammu jago pikemb vahtsõaastakuu 20. päiv. Kell 9 om raudtii poolõ taivaveere pääle nõsõnu pääväkerä. Külm.

Võro liin -21°C, Väimälä -22°C, Joosu -23°C, Vana-Koiola -24°C, Põlva -24,5°C. Määndsest kraadist koolilatsil külmäpühä nakkas?

Täämbä valitas Põlva raamadukogon vällä Indsikurmun peetävä Uma Pido pidojuhi. Üts koolipoiss, üts koolitütrik. Nimä omma nuu, kiä avitasõ pido memmel Metsuri Marjel pito vitä, kõnõlõsõ midägi laulõ vahepääl.

***

Põlva raamadukogo kolmanda kõrra saalin om lämmi. Või olla et kraadi poolõst nii väega lämmi ei olõki, a lämmi om kõik taa olõk. 16 koolilast taht saia katõ pidojuhi kotussõ pääle. 15 om paiga pääle tulnu. Omma nüüt, kiä rahuligult saalin tooli pääl, kiä käü kalitori pääl. Konkurss om kõva: tütärlatsil katõssa üte kotussõ pääle, poiskõisil säidse.

Tagamõtsa Tarmo ja Trassi Raivo omma hinnäst säädnü kõrvaltarrõ juttu ajama. Põvvati Helje tulõ ja istus lavva taadõ. Metsuri Marje ja Ilvesse Aapo tuvvas kah pia. Ku om konkurss, piät jo hindaja kah olõma.

***

Nakkas pääle. Pidojuhis tahtja omma pidänü är opma kats võrokeelist luulõtust ja nuu ilosalõ pääst ette lugõma. Ja kinkal tahtmist, või viil umalt puult midägi vällä valli ja ette kanda. Loositas ülesastmisõ järekõrd ja nakkas pääle:

Lätsi mõtsa sest ma tiidse
mõtsan kasus puravik
tsillokõisi noid ma es putu
võti inne jurakit...

Ilvesse Aapo «Seene'» om selgele täämbädse päävä koolilatsi siän kõgõ popimb võrokeeline luulõtus. Tuud loetas 12 kõrda ette. Ja oh imet, tunni ao peräst omma kõik lugõmisõ loedu. Miä no saa?

***

Pido lavastaja Trassi Raivo jätä ei koolilatsi niisama vahtma. Andas vahtsõnõ ülesannõ: paprõ päält tulõ maaha lukõ Runneli Hando luulõtus «Maa õnnistaminõ». Tuu inämb nii hõlpsalõ ei lää, ku ette valmistõdu luulõtusõ. A peris hättä kah kiäki ei jää. Žürii kuulutas vällä vaheao. Tuu kümne minodi seen märkvä nä vällä, kuis edesi minnä. Paistus, et valli olõ-i lihtsä.

Koolilatsõ omma saalin tassakõistõ ja rahuligu. Kas nä ka sis nii rahuligu olnu, ku nä tiidnü, miä näid iin uut?

***

Joba tulõgi žürii vahtsõst sisse. Trassi Raivo käest om uhja haardnu Tagamõtsa Tarmo ja rahulik pidojuhikonkurss muutus äkki supõrstaari-saatõs.

Tagamõts kuts kõik esinejä ütekaupa ette, pallõs näil lukõ umma luulõtust (Ilvesse Aapo seene-luku inämb lukõ ei või) ja lask nigu püssäst:

loe taad luulõtust nüüt:

- nii, nigu sa olõs 500aastanõ vanamutt
- nii, et Taľnalõ olõs kuulda
- rootsi keelen
- olõt kaalkiräk
- sul om kats tonni rauda mõlõmba käe otsan
- olõt Kalõvipoig ja sul omma õkva jala maaha raodu
- avaldat Ojari Triinulõ armastust
- sul ei olõ hambit suun
- sosistat nii, et hellü ei olõ, a õks om kuulda
- a ei olõ jo kuulda!
- olõt hindä vällämõtõld puuk ja situt luulõtusõ lugõmisõ aigu sinepit
- olõt jõuluvana
- sul omma pikä hiusõ nigu Ilvesse Aapol ja nuu tükvä lugõmisõ aigu tuulõga suuhtõ

Ja nii mugu edesi. Kiä saa rahva iist tulõma, ohkas kergendüsega. Kiä viil rahva ette lätt, pelgäs. Vai sis naard üten tõisiga.

Žüriil olľ nuuri ülesastmist põnnõv kaia.

RAHMANI JANI PILDI

***

Supõrstaari-saadõ saa otsa. Žürii lätt arotama.

A midä, kuis nä arotasõ? Ku ma olnu žüriin, es mõistnu ma kül kedägi valli! Kõik olli väega hää ja inämbüs pasnu pito juhtma. Nii et arvada om tõõsõn tarõn üts väega rassõ arotus. A tuu käü kinnitside ussi takan.

Saalin om nätä, et suur tüü om tettü. Inämb ei piä närvin olõma. Vai siski piät?

Pidojuhtõs tahtja saava saia süvvä ja mahla juvva. Istutas, oodõtas. A tuud oodõtut ei tulõ viil.

***

«Olõmi ütelpuul,» astus Trassi Raivo sisse. Kõiki tennätäs nimmepiten, juhendajilõ ja osavõtjilõ andas avvukirä ja väiku kingitüse.

Ku kõik nime pääle katõ omma üles loedu, kutsutas ette pido memm Metsuri Marje. Timä kõrvalõ kutsutas vällävalidu pidojuhi: Väimälä tütrik Otsari Lauli ja Põlva poiss Limbaku Erki. Vällävalidu pidojuhi kallistasõ pidomemme.

Ei paistu, nigu kiäki olnu kurb ja lüüdü. Küländ rõõmsahe nakkas konkursi rahvas hinnäst rõivilõ pandma ja ärminekit säädmä.

Om vahtsõaastakuu 20. päiv. Kikkasammu jago pikemb, ku eelmidse päävä. Kell om joba 1 saanu, Põlvan om külm, -17°C.

29. lehekuul peetäs tan, Põlvan, Indsikurmu lava pääl võrokeelist laulu- ja rahvapito, Umma Pito. Teedä omma nuu, kiä nakkasõ pito juhtma. Uma Pido om no pikä sammu jago ligembäl.

Kõik neo truksa noorõ saanu pidojuhtmisõga toimõ.

Umma Pito juhtva Limbaku Erki, Metsuri Marje ja Otsari Lauli.

Uma Pido juhikandidaadi

Aia Sirli (15) Vilustõ põhikuul
Glaseri Eliise (17) Võro keskliina gümnaasium (peri Oravilt)
Haki Mihkli (15) Põlva ütisgümnaasium (peri Haańkasõlt)
Hinrikusõ Henrik (15) Mooste põhikuul
Kalkuna Henn-Hillar (17) Võro keskliina gümnaasium (peri Ruusmäelt)
Kramp Kaspar-Oskar (10) Võro Kreutzwaldi gümnaasium
Kürsa Kärt (16) Tarto Kiviliina gümnaasium (peri Põlvast)
Kürsa Karl (17) Tarto Kiviliina gümnaasium (peri Põlvast)
Liini Hedy (17) Põlva ütisgümnaasium (peri Vilustõst)
Limbaku Erki (16) Põlva ütisgümnaasium
Otsari Lauli (17) Miina Härma gümnaasium (peri Väimäläst)
Pazuhanitsi Romet (15) Mõnistõ põhikuul
Põdra Mariliis (11) Krabi põhikuul
Rahasepä Andra (11) Põlva ütisgümnaasium
Rohtla Janeli (15) Vilustõ põhikuul

Räpinä puutüüoppaja härgütäs kabajantsiku tüüpingi taadõ

PEEDOSAARÕ KAISA

Egä kolmapäävä käü nii 15 Räpinä ütisgümnaasiumi poiskõist kooli käsitüüoppaja Pihlapuu Olavi (45) puutüütsõõrin meisterdämän. Oppaja mõist poisi hingega tüüd tegemä panda ja tuust hingega tegemisest tulõva ka avvohinna.

Perämädse avvohinna tõiva Olavi käsitüüpoisi är minevä aastaga lõpun üle-Eestilidse nuuri vällämõtlõjidõ konkursi «Hoiame kokku» päält. 6. klassi poisi Vaherpuu Vallo ja Rjurikovi Maksim saiva uman vannusõrühmän kolmanda kotussõ joulukuusõst tettü rõivavarna iist.

«Seo kuusõpuu olľ minevä-aasta koolimajah joulukuusõs. Poiskõsõ saiva tuust kuusõst varna tegemise iist 7000 krooni iist avvohindu, oppaja õnnõ raamadu ja tenokirä,» naard Olav.

2008. aastaga lõpun kiroť Postimiis tuust, kuis Räpinä koolipoisi kiroti Olavi vidämisel projekti Euruupa nuuri härgütämise programmilõ. Säält saad raha iist teivä 6.–12. klassi poisi Tarto pinne vaŕopaiga jaos katõssa uhkõt kuuti. Kuudimeisterdämise mano tüke esiki sändse, kiä olõ-i mändsegi paipoisi.

Mõttõ, midä tetä võinu, kargasõ oppaja Pihlapuulõ esi päähä. «Nigu üteldäs – lambist,» seletäs tä. «No matõrjaal muidoki sääd mõttõ lindämisele piiri ette. Meisterdämise jaos om matõrjaali rassõ saia, parhilla om rassõ aig ja puupilbastki taheta-i ilma iist anda.»

Parhilla käü Olavi käsitüütunnõn kokko 117 poiskõist 5.–9. klassist, eräle viil puutüütsõõrin 15 ümbre. Tsõõrin käävä poisi nigu trehväs. Väega päälenakkajat poissi, kiä kõik viis aastat jutti olõs vasta pidänü, olõ-i Olav viil nännü. Poisi omma iks läbemäldä: ku katõ tunniga asi valmis ei saa, sis om palľodõl tegemise iso lännü.

«Tuuperäst piätki märkmä latsilõ tegemises ilosa, a lihtsä aśakõsõ,» seletäs Pihlapuu Olav. «Puutüütsõõri latsiga olõmi iks tennü sändsit asjo, midä kotoh vaia lätt: pannilapju, võiuväits, kinkmises määnegi massin vai pupimaja.

Pihlapuu Olav ummi puutüüpoissõga.

PEEDOSAARÕ KAISA PILT

Ka laatu pääl müümises olõmi aśakõisi tennü ja esi näid möömäh kah käünü.»

Olav om põlinõ Räpinä kandi miis. Vahepääl vei elo tedä Tartohe, a nüüt om miis joba 13 aastakka uman kodokandin tagasi. «Olľ sis sääne lugu, et vana oppaja lätś koolist är. Käeh olľ jo rehekuu, a koolil olõ õs iks puutüüoppajat. Poig tulľ sis kodo ja üteľ, et esä, tulõ no sakki sis oppajas!» tulõtas Olav kuuli tüühüminekit naarulidsõ suuga miilde.

A täl om iks ka sändsit hetki olnu, ku piaaigu olõs ärminegi-avalduski direktri lavva pääle pantu. «No ma piät tunnin kõrraga 20 poiskõsõga toimõ tulõma, mõni esä saa-i kotoh ütegagi toimõ,» põhjõndas Olav tuud, mille tujo mõnikõrd iks nullin kah är käü.

Puutüütsõõri poissõ kaiõn jääs silmä, et oppajaga kõnõlõsõ nä nigu umasugutsõga, vabalt. Tarõ om külh külm, a poissõ tahtminõ esi midägi ummi kässiga är tetä nii suur, et nä saisva inne oppaja tulõkit jo hannan ja uutva. Küsü sis 5.b klassi poiskõisi käest, mille nä omma viil pääle tunnõ säändsehe tsõõri tulnu. «Huvitav om ja tegemist saa niimuudu», seletäs Ilvese Priit (11). Sõbõr Lodi Martin (12) ütles mano: «Siin saa huvitavit asjo meisterdä.» Lumõ Madis (11) taht väega lehte saia. Tä kõnõlõs, et tälle miildüs kõgõ rohkõmb midägi kokko klopsi. «Parhilla om mu kõgõ ilosamb asi tsirgupuur!» kitt Madis uhkusõga. Oppaja ütles mano, et joulu aigu tekk Madis laada jaos ka mitu ilosat pannilapjut.

Ku minemä nakka, pand Pihlapuu Olav Uma Lehe toimõndusõ jaos üten üte ilosa tsirkõ söögimaja. Taa sisse tulõ panda pekitükü, söögimaja puu külge riputa ja kaia, kuis tialasõ pekki süümä tulõva.

Sükäv tähendüs

PRESSI HELDUR

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜS

Sinnä om uma viiskümmend aastat tagasi, ma elli tuukõrd Saarlasõ küläh Pärlijõõ perve pääl olõvah majakõsõh.

Olli päsemäldä vanapoiss. Sääne elo miildü mullõ kõgõpäält tuuperäst, et veitüperäst vapa aigu sai ütsindä hindä tahtmisõ perrä pruuki.

Kuna elämine olĺ veskijärvest kiviga visada, sis õdagist istõ tõõnõkõrd tammi pääl ja vahtsõ liiva: silmä all mängvit kalamaimokõisi, mõnikõrd jäl leodi spinningulanti ja vahel trehväś ka havvõnolk otsa.

Ütel ilosal õdagupoolõl, vasť nätäl inne jaanipäivä, karksi tsikli sälgä ja sõidi Alakülä kanti orasõpõldõ kaema. Olĺ nimmat, et sääl üte inemise lamba käävä ummapääd ja tegevä kolhoosipõldõlõ kahńo. Kaibus olĺ olnu ilma aigo ja ma es lövvä kahńo tettüt ollõv.

Tagasitii pääl silmsi jõõ veereh õngitsõjat. Huvi peräst lätsi kaema, kas miis ka kalakõist sändse väiko vii aol säält saa.

Õngitsõja olĺ mullõ võõras. Tima püügiriist väega lihtsä: õngõlatis kuurmalda sarapuuvimbakõnõ, nüür jõhvõst tett.

Silmsi ka kilupangikõsõ sisse, kos olĺ mõni särepoig ja üts tiiluidsa pikkunõ hõrnakõnõ. Tõrõli mehega, et mis tä nii väiko kalakõsõ elo om är võtnu.

Miis pallõĺ andis, et timälgi nakaś kańo, a konksi kalakõsõ kurgust vällätõmbamisõ man saanu maimõkõnõ palĺo vika ja es jäänü elämä.

Miis üteĺ viil, et timä ei olõ kellegi kalamiis. Tulnu aśa peräst üle jõõ vanno poolõ, a näid es olõ kotoh, võtnu sis kaartõ alt vanamehe õngõ ni aoviites astnu jõõ viirde. «Ja siin ma sõs olõ: suur kalamiis!»

Küsse mehe käest, kas Sännä puul või olla ka suurõmbit hõrnu. «Mu naabripoiss, kes om isoga kalamiis, käve paar nädälit tagasi Mäeveskist üllenpuul võrõndikkõ kumpman ja ollõv pinninguotsa ka nakanu peris nii kolmõnaglalinõ. A kätte timä tuud es saa. Mähkse perve all nööri juuri ümbre kinni. Poiss olnu kaalani viih ja arotamisõl päsenü kala konksi otsast är. Pandnu sõs Saarlasõ poolõ üles nigu vesi tuisanu. Tä või siin mõnõh süvämbäh võrõndikuh olla!»

Jäti tu «suurõ kalamehega» hüväste. Kodotiil nakaś tuu forellipuragu peräst muidogi nigu hingeh urgitsõma. Ja paari päävä peräst, õdagupoolõ, otsõ üles uma pinningu, võti karbist paar vähämbät lanti ni lätsi jõõviirt piteh Alakülä poolõ.

Naksi üte arvada laemba võrõndigu perve ala pilma ja sääl nakaśki otsa kalakõnõ, rabõli kimmähe, a konksi otsast kätte ma timä sai. Olĺ nii kahvli pikkunõ.

Lätsi tuust huugu ja pilsõ viil edesi mitmõh võrõndikuh. Tiidse allpuul viil mitund laembat võrõndikku, kos ka perve pääl võsu kasvi ja juurõ kaldõ alt paistu. Naksigi üte õigõ laja ja süvämbä kotusõ pääl perveviirt nüpeldämä. Es kedägi. Juuri ala lanti saata es olõ ka käeperi.

Lätsi sis ümbre puhma võrõndigu tõistõ viirde ja naksi vastavett pilma, ka juuri ala. Äkki naksatigi, valtah olĺ tunda võngõlust ja peris kimmäst.

Naksi rahuligult kerimä, esi mõtli – suur timä om? Paistu midägi valgõt. Om vasť kõtt pääl? Ku lähkümpä sai, näi, et om hoobis rõivatükk. Landi otsah rippu naisi alospüks, pitsikeseki haro otsih. Lanti haaknu olĺ katõ konksiga, nii et tükk tegemist olĺ otsast ärsaamisõga. Võti püksirõipõ ja virodi lepäossa pääle, esi kai ümbretsõõri, kas kiäki ei näe ja naara.

Olĺgi nägejä üts ülejõõ mutikõnõ, kelle plaan olĺ tuuhsamah võrõndiguh umma mõssu loputa. Olĺ jo tükk aigu vahtnu mu tegemist, a peläś ligi tulla – vasť saa tõrõlda, et lipõga keedetüid rõivit puhtahe vette uht.

Muidogi es jätä tä mu «kalaõnnõ» külä pääle laotamalda. Kõnõlnu viil, et peremiis suurõ vihaga nuu püksi lepä otsa visanu, süläni ja padavai kodo poolõ astma naanu.

Mõnõ ao peräst olĺ mul jäl asja Alakülä kanti. Sääl visaś üts tõnõ mutikõnõ mullõ nõna pääle tuud püksipüüdmise janti. Üteĺ viil, et panõ vanapoiss tähele, taal aśal om sükäv tähendüs. «Mis tähendüs?» küsse ma. «Ma arva, et lähembäl aol tuut sa kah majja tuu, kellele naisipüksikeisi vaia lätt. Aig olõs jo ammuki olnu tuu aśa pääle mõtõlda.»

Ja ega tä palĺo es essüki. Katõ kuu peräst olĺ Pärlijõõ perve pääl väikoh majah «valitsus» olõmah. Uma nägemise perrä vaba ao pruukminõ jäi unistusõs.

Pinningulatti puhma joht es olõ vaia visada ja edespitehki püüdse viil mitugi havvõpurikat.

Ku tulĺ juttu hõrnapüüdmisest, sis püüdse teemat käändä tõsõ lainõ pääle.

Kuis lämmind saia?

RUITLASÕ OLAVI,
energeetik

Talv om hää asi. Illos kah, saa pildimassinaga postkaartõ tetä, aknidõ pääl ijälille imehtellä ja peldikun sitatorni kaia, miä tekùs tuust, et väläpeldikun ütstõsõ otsa sadanu junni är külmäse ja nii tekkünü torn varsti mulgust vällä kaema nakkas.

Esiasi, kavva sa õks nuid postkaartõ, ijälille ja junnõ vahit, kuuri all nakkasõ puu otsa saama ja tulõvast nädälist nakkas külm arvada tagaotsa külge.

Mullõ nakkas tunduma, et keskkunnakaitsja omma hiidütämisega ilma lämmämbäsminekist üle ilma (*globaalne kliimasoojenemine*) veidükese üle pingutanu. Nä omma ilma lämmämbäsminegi saismapandmisõ programmi jaos massumasja käest ülearvo palĺo rahha saanu ja tuu kõik ilma jahutamisõs kulutanu. No om käen: kõik aig -20, -28, -30! Ijä om järve pääl jo miitrejago paks!

Käü kuradilõ, Strandbergpoiss: ku sa umma himiitsitämist ei lõpõda, sis ku mi Võõpso kalamiihiga mahlakuun loodsikut sisse ei saa, sis tulõmi sullõ lehekuun küllä! Teemi sõõrdu ja lämmistämi su ökotalo pääl kässi!

Parhilla külmäl aol tulõ kõiksugumast energiät kokko hoita. Midägi ei tohe katõ silmä vahelõ jättä. Unõhtagõ Strandbergi rohilinõ vägi är, maa om valgõ, kuu aigu ei olõ tuulõkibõnatki olnu, viienergiät saat õnnõ sõs, ku sullõ ijätüküga vasta pääd virotõdas!

Hoobis sitt tulõ är kuivata ja küttematõrjalis är pruuki. Tõsõs tulnu inemise piir palama panda. Vaesõ inemise uma ei olõ muidoki nii tekùs ku mõnõ volikogo liikmõ vai väiku äriütisüse juhi uma. A kruusi tsäivett saat õks timä pääl lämmäs aia, ku mõistligult pruuki.

Peerugaas om väega kõrralik metaangaas ja ku palĺo hää tä om, olõnõs tuust, ku hää järe pääl ja häste söönü timä vällälaskja om.

Ku miinimumpalga saajal om hädä peeruga lämmä juustuvõiuleevä tegemisega, sõs ma usu, et Andsipipoisi elo ja söögi man tüütäs timä tagomanõ värk sama temperatuuriga nigu harilik atsetüleengaasi pääl tüütäv gaasikeevitüs. Säändsega lõikat seifi vallalõ ja keevitüs jääs sille nigu olõs mulk välläopnu Soomõ toromehe tettü.

Säändse väärt tagaotsaga võtat uman majan kõik kinnikülmänü toro üte õdaguga vallalõ... Haisas külh, a ku su muu tegemise nigunii kah haisasõ, sis olõ-i vaiht...

Talv om hää asi. A nii külmä talvõ om parõmb postkaardi päält kaia. Rohilidsõ kuhtiga kodolda inemine om tialanõ ja verevä kuhtiga on punnpaap. Näide jaos om väega vilets aig. Ei tiiä, kuis nimä keväjäni vällä vidävä. Vaŕopaika kah ei lasta, ku väikugi viinalõhnakõnõ man om...

Tossu Tilda pajatusõ

Tii-ei taa pitsikene midägi!

Vahtsõ aasta edimäidsil päivil lätś abielupaar tutvilõ küllä. Külälisile katõti laud hääparõmbaga, majaperemiis panď viinapudõli kah lavva pääle.

«Mu mehele ei tohe joht pakku! Taa tege ullis!» naaś küllätulnu naanõ kiildmä.

«Targalõ tohe-i tõtõlidsõlt taad anda. A noh, kinkal järg joba seen om, tollõlõ ei tii pits viina inämb midägi!» rahusť majaperemiis naist ja vali külälise pitsi veereni tääs.

Takk ja pakla

Taa lugu juhtu inämb ku puul aastasata tagasi. Sügüse, ku ilma külmembäs lätsi, topiti aknit, et koolimajan lämmind hoita. Haani koolin küsse oppaja: «Lapsed, kas teil kodus on takku?»

Mitte üts lats es tii suud valla. Oppaja taibaś, et tulõ tõistmuudu küssü. «A paklit?» uursõ tä vahtsõst. Klassin nõssi kässimõts.

Latsilõ

Vastussõq saatkõq Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõś ja telehvoninummõŕ. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Sääntsiid kindakirju ommaq mi edeimäq Võromaal kudanu kindide sisse. Naid kirju või kutaq päält kindide viil ka sallõ ja kampsõ sisse vai ka muialõ. Arvaq, kuis naid kindakirju kutsutas! Määne om **KATSAHAROLINÕ KIRI, LUMÕKIRI, TSÕÕRIGU SEERE SILMÄ KIRI, PÕÖRELINE KIRI, VIIL ÜTS KATSAHAROLINÕ KIRI** ja **MAAŚKALEHEKIRI?** Saadaq vastussõq ärq ildampa **radokuu 4. päävä!**

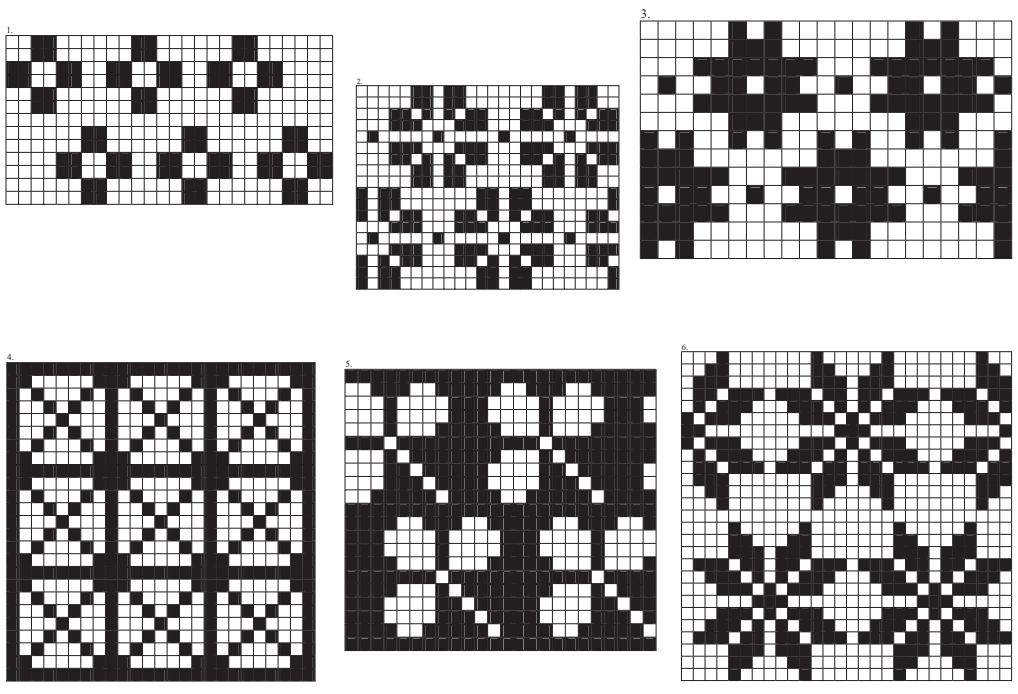

Ku mineväkõrdsõ mõistatusõ ärq lahendit, sis sait vastussõ küsümüsele, kuimuudu ei toheq ütte eläjät osta: *põrst kotin.*

Avvohinna saa **Pahva Eleri (5)** Valgast.

Kaeq võrokeelitsit Jussi-multikit: www.lastekas.ee → Jussi multikad → multikaq võro keelen!

Kuuluda

Kuulutusõ tel 78 22221, info@umaleht.ee

Teemi är!

Viä minemä **vana mõsumassina, eelektri- ja gaasipliidi.** Tel 5370 1929.

Osta

Koguja ost **antiiki ja vannavarra.** Pakku võit egäsugust kraami. Tel 5353 9146 (Andres).

Telli Uma Leht Võromaalt peri sõbralõ, tutvalõ vai sugulasõlõ!

6 kuud – **60** kr, **12** kuud – **120** kr
Telli saa tel 78 22221 vai info@umaleht.ee

Umma Lehte saa Võromaal ja Setomaal Lehepunkti müügikotussist, Tarto pääpostkontorist ja Talinast Ateena raamadupoodist (Roosikrantsi 6)

Hüvä nõu

Ubinakuuk

150 g margariini, 1 kl tsukõrd, 2 munna, 2 kl jahhu, 2 kl riivitüid ubinit, soodat, suula, kanceli. Sekä kõik kokko, kanceel kõgõ pääle ja ahju!

KRUUSAMÄE MAIMU

Muhvini

2 munna, 90g tsukõrd, 100g võidu, 110g nisujahhu, 1 tl küdsämispulbrit.

Lüü muna tsukrõga vatulõ, nõrista manu sulatõt võidu. Sekä kuivainõ är ja käänä kõik tainas kokko. Nõsta supiluitsaga vormi, nii et tääs olõs puul vormi. Küdsä 200 kraadi man umbõs 15 minutit.

PERÄMÄDSE ENE